

Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” Iași

TEZĂ DE DOCTORAT

MECANISME PSIHOLOGICE ALE UMORULUI ÎN ROMANELE LUI P. G. WODEHOUSE

REZUMAT

Coordonator științific:

Prof. univ. dr. Codrin Liviu Cuțitaru

Doctorand:

Laura Ciochină (căs. Carasevici)

2017

UNIVERSITATEA "ALEXANDRU IOAN CUZA" DIN IAȘI

Școala Doctorală de Studii Filologice

Anunț

La data de 25.09.2017, orele 10:30, în sala 3.15, doamna Ciochină G. Laura căs. Carasevici va susține, în ședință publică, teza de doctorat cu titlul “Psychological Mechanisms of Humour in the Novels of P. G. Wodehouse”, în vederea obținerii titlului științific de doctor în domeniul Filologie.

Comisia de doctorat are următoarea componență:

Președinte

Prof. univ. dr. Dorina Lăcrămioara Petrescu, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Iași

Conducător științific

Prof. univ. dr. Codrin Liviu Cuțitaru, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Iași

Referenți

Prof. univ. dr. Virgil Stanciu, Universitatea „Babes Bolyai” din Cluj Napoca

Prof. univ. dr. Michaela Mudure, Universitatea „Babes Bolyai” din Cluj Napoca

Prof. univ. dr. Odette Irene Blumenfeld, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași

Vă invităm să participați la ședința de susținere a tezei.

Teza poate fi consultată la Biblioteca Facultății de Litere.

CUPRINS

INTRODUCERE

Capitolul I – Teorii filosofice și psihologice ale umorului

1. Introducere

2. Teorii filosofice ale umorului

3. Teorii psihologice ale umorului

3.1. Discuții preliminare

3.2. Teoria psihanalitică

3.3. Teoria incongruenței

3.4. Teoria reversibilității: Umorel de dezvăluire vs. Umorel de distorsionare

Capitolul II – Abordări lingvistice ale umorului

1. Introducere

2. Teorii lingvistice ale umorului

2.1. Teoria scenariilor semantice (TSS)

2.1.1. Discuții preliminare

2.1.2. Conceptul de scenariu

2.1.3. Reguli combinatorice

2.1.4. Comunicarea *non bona-fide*

2.1.5. Scenarii suprapuse

2.1.6. Scenarii opuse

2.2. Teoria generală a umorului verbal (TGUV)

2.2.1. Discuții preliminare

2.2.2. Resurse ale cunoașterii

2.2.3. Avantajele TGUV

Chapter III – Mecanismele umorului în romanele *Thank You, Jeeves* și *Right Ho, Jeeves*

1. Introducere

2. Cine sunt Bertie Wooster și Reginald Jeeves?

3. Mecanismele umorului în romanele *Thank You, Jeeves* și *Right Ho, Jeeves*

3.1. Acțiunea romanului *Thank You, Jeeves*

3.2. Acțiunea romanului *Right Ho, Jeeves*

3.3. Abordare metodologică

3.3.1. *Thank You, Jeeves* și *Right Ho, Jeeves* – Teorii filosofice ale umorului: Abordarea lui Bergson

3.3.2. *Thank You, Jeeves* și *Right Ho, Jeeves* – Teorii psihologice ale umorului

3.3.2.1. Teoria psihanalitică

3.3.2.2. Teoria incongruenței

3.3.2.3. Umorele de dezvăluire vs. Umorele de distorsionare

3.3.3. *Thank You, Jeeves* și *Right Ho, Jeeves* – Teorii lingvistice ale umorului

3.3.3.1. Teoria scenariilor semantice

3.3.3.2. Teoria generală a umorului verbal

Capitolul IV – Mecanisme ale umorului în traducerea lui Wodehouse în română

1. Introducere

2. Mecanisme ale umorului în traducerea în română a romanelor *Thank You, Jeeves* și *Right Ho, Jeeves*

CONCLUZII

BIBLIOGRAFIE

Rezumat

Umorul este prezent în viața fiecăruia dintre noi. Cu toții zâmbim sau izbucnim în hohote de râs atunci când cineva spune o glumă, face un joc de cuvinte, povestește ceva amuzant, imită pe cineva sau comite o greșeală de exprimare ilară. Într-adevăr, râsul reprezintă un fenomen social pentru că este produs de oameni într-un anumit context interacțional. Cu toate acestea, așa cum remarcă Martin Rod (2007: 5), există și situații în care râsul se manifestă ca o experiență solitară, cum ar fi, de exemplu, lectura unei cărți umoristice, vizionarea unei comedii la televizor sau chiar amintirea unei experiențe personale nostime, situații în care râdem, deși nu ne aflăm în prezența altora. În aceste cazuri interacțiunea socială reală este înlocuită de relația imaginară dintre cititor și diverse personaje ficționale sau de relația dintre privitor și protagoniștii dintr-un film sau de relația dintre persoana care își amintește o experiență trecută amuzantă și alte persoane implicate în evenimentul respectiv.

În cazul unei cărți umoristice relația dintre cititor și personaje este mediată de cuvintele scrise ale autorului. Nu există un context social real în care oamenii râd împreună, împărtășind o stare de bucurie și de bună dispoziție. Totuși, literatura umoristică emană o vrajă aparte întrucât reușește să creeze o lume idilică locuită de cititori veseli. Cu toate acestea, se întâmplă rar sau poate nu se întâmplă niciodată ca cititorii să se întrebe ce se ascunde în spatele acelor cuvinte care îi fac să zâmbească sau să râdă și cum de au un astfel de efect asupra lor. Este bine însă că receptarea unei cărți umoristice nu este parazitată de astfel de întrebări întrucât formularea lor ar înăbuși imediat râsul.

În ciuda faptului că umorul alimentează o receptare hedonică absorbitoare, misterul pe care îl țese în jurul lui, mai ales atunci când se ascunde între paginile unei cărți, exercită o asemenea atracție, încât este aproape imposibil să reziziți tentației de a-i descifra mecanismele de funcționare. Iar când autorul respectivei cărți este P. G. Wodehouse, „cel mai mare scriitor umoristic din toate timpurile” (Connolly, 2004: 1), cedarea în fața unei astfel de tentații vine aproape de la sine.

Asfel, te trezești dintr-o dată că cercetezi mecanismele umorului în romanele lui P. G. Wodehouse.

Așa a luat naștere și studiul de față ce are ca obiectiv central analiza comicului wodehousian, propunându-și să reprezinte o contribuție la corpusul de lucrări care au alocat mult spațiu investigării trăsăturilor stilistice ale operei lui Wodehouse (French, 1966; Hall, 1974; Jaggard, 1967; Usborne, 1967). Dacă astfel de lucrări s-au centrat preponderent pe tehnicile narative și caracteristicile lingvistice ale procedeelelor stilistice comice utilizate de umoristul anglo-american, în studiul de față ne propunem să identificăm și să analizăm substratul filosofic, psihologic și lingvistic al umorului wodehousian.

Analiza noastră se limitează la primele două romane ce îi au ca protagoniști pe gentlemanul englez Bertram Wooster și valetul său, Jeeves, și anume, *Thank You, Jeeves* și *Right Ho, Jeeves*. Am decis să analizăm aceste două romane întrucât *Thank You, Jeeves* reprezintă primul tărâm ficțional pe care Bertie și Jeeves s-au transformat în personajele comice principale dintr-o serie de romane ce avea să devină o adevărată saga. În ceea ce privește *Right Ho, Jeeves*, al doilea roman din această saga, considerăm că este întotdeauna incitantă observarea modului în care un autor își reînvie personajele imediat după apariția lor într-o primă operă de succes. În privința acestei tranziții, pot apărea mai multe întrebări: Ce transformări vor suferi personajele? Se va intensifica vigoarea lor ficțională sau va slăbi? Va crea autorul mai multe personaje secundare în raport cu care personajele principale vor căpăta mai multă culoare? Vor dobândi în complexitate procedeele stilistice folosite de autor? În ceea ce privește saga Bertie-Jeeves, un lucru e sigur: Bertie, Jeeves și întreaga constelație a personajelor secundare nu dau niciodată greș când vine vorba de a-i face pe cititori să zâmbească sau să râdă.

Pentru a înțelege mecanismele din care își trage seva forța umoristică a lui Wodehouse, studiul de față este structurat în patru capitole. Capitolul I este dedicat prezentării critice a câtorva dintre cele mai reprezentative teorii ale umorului dezvoltate în aria filosofiei și a psihologiei. În acest sens, ne-am centrat pe o serie de

abordări filosofice relevante ale umorului, aparținând unor filosofi antici și moderni, precum Platon, Aristotel, Cicero, Thomas Hobbes, Immanuel Kant și Henri Bergson. Analiza acestor teorii ne-a permis să le evaluăm influența asupra celor mai importante teorii psihologice ale umorului, și anume, teoria psihanalitică a umorului elaborată de Freud, teoria incongruenței și teoria reversibilității, ultima dintre ele centrându-se pe cele două tipuri de umor descrise de Apter și Deselles (2012), umorul de dezvoltare vs. umorul de distorsionare.

În Capitolul II ne-am propus să prezentăm comparativ câteva dintre cele mai reprezentative teorii lingvistice ale umorului și să evaluăm validitatea instrumentelor conceptuale propuse de acestea, atunci când sunt utilizate în analiza textelor umoristice. Astfel, am prezentat două contribuții majore în ceea ce privește abordarea lingvistică a umorului: *Teoria scenariilor semantice* (TSS) elaborată de Raskin (1985) și *Teoria generală a umorului verbal* (TGUV) dezvoltată de Raskin și Attardo (1991).

În Capitolul III obiectivul nostru a fost acela de a utiliza cadrul metodologic oferit de teoriile filosofice, psihologice și lingvistice discutate în primele două capitole, cu scopul de a explora, verifica și valida mecanismele care stau la baza umorului wodehousian în cele două romane analizate în studiul de față, și anume, *Thank You, Jeeves* și *Right Ho, Jeeves*.

Capitolul IV este dedicat analizei traducerii în limba română a câtorva exemple de umor extrase din cele două romane amintite mai sus. Obiectivul principal al acestei analize este acela de a evidenția mecanismele umorului care pot conduce la intraductibilitatea umorului și la pierderea sau distrugerea lui în procesul de traducere. Cu toate acestea, reliefăm, de asemenea, faptul că această aparentă intraductibilitate nu este insurmontabilă, iar umorul poate călători în siguranță în jurul lumii.

În ceea ce privește teoria filosofică a umorului dezvoltată de Bergson, teorie ce explică acest fenomen referindu-se în mare măsură la incongruența dintre flexibilitatea și rigiditatea vieții, am observat că Wodehouse utilizează într-adevăr

variații absurde ale unor formule preexistente, exprimări stereotipice sau descrieri de comportamente, gesturi și expresii faciale automate.

Cu privire la teoriile psihologice ale umorului, am interpretat câteva exemple de umor apelând la teoria psihanalitică a lui Freud pentru a ilustra eliberarea impulsurilor agresive sub forma râsului. Totuși, Wodehouse tratează agresivitatea ca pe o parte componentă a perspectivei comice asupra existenței umane.

Referitor la teoria psihologică a incongruenței, am constatat că romanele analizate în studiul de față abundă în exemple de umor care ilustrează juxtapunerea mentală a două interpretări contradictorii date aceluiași eveniment. Acest lucru demonstrează că lui Wodehouse îi place în mod deosebit să-și surprindă cititorii. De asemenea, autorul pare să aibă o apetență pentru crearea constantă a unei incongruențe stilistice ce se naște din coliziunea dintre engleza ultraformală vorbită de Jeeves și discursul colocvial al lui Bertie. Ironia și sarcasmul, ca surse esențiale de incongruență comică, sunt alte două procedee la care Wodehouse apelează frecvent.

În privința ultimei teorii psihologice pe care am utilizat-o în analiza noastră, și anume, teoria reversibilității, am observat că în cele două romane există semnificativ mai mult cazuri de umor de distorsionare decât de umor de dezvăluire. Într-adevăr, romanele lui Wodehouse abundă în exagerări de toate tipurile care distorsionează realitatea și provoacă râsul. Wodehouse este un maestru al caricaturii, parodiei, hiperbolei și al celor mai surprinzătoare comparații. De asemenea, am constatat că umorul de distorsionare este creat și prin recurgerea la procedee morfologice și lexicale. Wodehouse inventează cuvinte care surprind mintea cititorului, folosește epitete transferate și, în general, scrie ca și cum ar fi un împlânzitor de cuvinte. Cu toate că umorul de distorsionare este cel care predomină, umorul de dezvăluire este și el prezent în cele două romane. Astfel, am analizat o serie de exemple în care o entitate este inițial percepută ca având o anumită caracteristică, pentru ca apoi să reiasă că această caracteristică este doar aparentă și că o alta, incompatibilă cu ea, este cea reală.

Referitor la cele două teorii lingvistice ale umorului la care am recurs în studiul de față, și anume, *Teoria scenariilor semantice* (TSS) și *Teoria generală a umorului verbal* (TGUV), am observat că Wodehouse se joacă cu polisemia cuvintelor pentru a crea scenarii opuse comice și construiește scene ilare acordând o atenție specială unor elemente pe care ulterior Atardo și Raskin (1991) aveau să le identifice drept cele șase resurse ale TGUV: limbaj, strategie narativă, țintă, situație, mecanisme logice și scenarii opuse.

În cadrul ultimului capitol din lucrarea de față, capitol dedicat principalelor probleme care apar în traducerea în limba română a umorului wodehousian, am observat că jocurile de cuvinte, născute din potențialul lor polisemantic, sunt cel mai dificil de tradus. Merită notat faptul că în astfel de situații, atunci când umorul pare să fie intraductibil, traducătorul ar trebui să fie capabil să se distanțeze de textul original și să înlocuiască gluma intraductibilă cu o alta care ar putea funcționa în limba și cultura țintă. Această soluție este preferabilă pierderii umorului sau distrugerii lui complete printr-o traducere nepotrivită.

Usborne scria că Wodehouse “manufactured humour at his desk and fed it into his typewriter. (...) He had no message” (1967: 11). Într-adevăr, Wodehouse nu a avut niciun mesaj pentru cititorii lui. Singurul lui scop a fost acela de a-i face puțin mai fericiți.

BIBLIOGRAFIE

Literatură primară

Wodehouse, P. G., *Blandings Castle*, Arrow Books, London 2008a.

Wodehouse, P. G., *Jeeves and the Feudal Spirit*, Arrow Books, London 2008b.

Wodehouse, P. G., *Joy in the Morning*, Arrow Books, London 2008d.

Wodehouse, P. G., *Right Ho, Jeeves*, Arrow Books, London 2008e.

Wodehouse, P. G., *Thank You, Jeeves*, Arrow Books, London 2008f.

Wodehouse, P. G., *The World of Jeeves*, Arrow Books, London 2008g.

Wodehouse, P. G., *A Life in Letters*, Arrow Books, London 2013.

Wodehouse, P. G., *Performing Flea: A Self-Portrait in Letters*, Everyman, London 2014.

Wodehouse, P. G., *S-a făcut, Jeeves* (traducere de Carmen Toader), Polirom, Iași 2004.

Wodehouse, P. G., *Mulțumesc, Jeeves* (traducere de Carmen Toader), Polirom, Iași 2006.

Wodehouse, P. G., *Jeeves și spiritul feudal* (traducere de Carmen Toader), Polirom, Iași 2008c.

Literatură secundară

Abelson, R. P., "Psychological Status of the Script Concept" în *American Psychologist*, 36(7)/1981, 715-729.

Apter, M. J., "Reversal Theory: A New Approach to Motivation, Emotion and Personality", în *Anuario de Psicología*, 42(3)/1989, 19-29.

Apter, M. J. & Desselles, M., "Disclosure Humor and Distortion Humor: A Reversal Theory Analysis", în *Humor*, 25/2012, 417-435.

- Arieșan, C. T., *Hermeneutica umorului simpatetic*, Amarcord, Timișoara 1999.
- Aristotel, *Poetica* (translated by D. M. Pippidi), Editura IRI, București 1998.
- Attardo, S., *Linguistic Theories of Humor*, De Gruyter, Berlin/New York 1994.
- Attardo, S., & Pickering, L., “Timing in the Performance of Jokes” în *Humor: International Journal of Humour Research*, 24(2)/2011, 233-250.
- Attardo, S., & Raskin, V., “Script Theory Revis(it)ed: Joke Similarity and Joke Representation Model” în *Humor: International Journal of Humour Research*, 4 (3-4)/1991, 293-347.
- Baconsky, T., *Râsul patriarhilor*, Anastasia, București 1996.
- Bartlett, F. C., *Remembering*, Cambridge University Press, London 1932.
- Bassnett, S., *Translation Studies*, Routledge, London and New York 2002.
- Bassnett, S., *Translation*, Routledge, New York, 2014.
- Bergson, H., *Le rire. Essai sur la signification du comique*, Editions Alcan, Paris 1924.
- Cathcart, T., Klein, D., *Plato and a Platypus Walk into a Bar... Understanding Philosophy Through Jokes*, Abrams Image, New York 2007.
- Chiaro, D., *The Language of Jokes*, Routledge, London and New York 1992.
- Chomsky, N., *Aspects of the Theory of Syntax*, MIT Press, Cambridge 1965.
- Cicero, *De Oratore* (translated by E. W. Sutton), William Heinemann Ltd, London 1942.
- Cole, D., “I Don’t Think So: Pinker on the Mentalese Monopoly” în *Philosophical Psychology*, 12(3)/1999, 283-295.
- Connolly, J., *P. G. Wodehouse*, Haus Publishing, London 2004.
- Constantinescu, M. V., *Umorul politic românesc în perioada comunistă. Perspective lingvistice*, Editura Universității, București 2012.
- Davies, C., “Victor Raskin on Jokes” în *Humor: International Journal of Humour Research*, 17(4)/2004, 373-380.
- Dickens, C., *Great Expectations*, Penguin Books, London 1994.

- Diot, R., "Humor for Intellectuals: Can It Be Exported and Translated? The Case of Gary Rudeau's *In search for Reagan's Brain*" în *Meta*, 34(1)/1989, 84-87.
- Dynel, M., "There Is Method in the Humorous Speaker's Madness: Humour and Grice's model" în *Lodz Papers in Pragmatics*, 4(1)/2008, 159-185.
- Dürrenmatt, F., *Dramaturgisches und Kritisches*, Die Arche, Zürich 1972.
- Dürrenmatt, F., *Dramaturgice și critice* (traducere de Petru Forna), Libra, București 2001.
- Ermida, I., *The Language of Comic Narratives: Humor Construction in Short Stories*, Mouton de Gruyter, Berlin 2008.
- Eysenck, H. J., "The Appreciation of Humour: An Experimental and Theoretical Study" în *British Journal of Psychology*, 32, 295-309.
- Faulks, S., *Jeeves and the Wedding Bells*, Arrow Books, London 2014.
- Fodor, J., "Reply to Steven Pinker's «So How Does the Mind Work? »" în *Mind and Language*, 20(1)/2005, 25-32.
- French, R. B. D., *P. G. Wodehouse*, Oliver & Boyd, London 1966.
- Freud, S., *Jokes and Their Relation to the Unconscious* (translated by James Strachey), Norton, New York 1960.
- Gačevićiladze, A. D., Passek, K. F., *English Humour*, International Relations Publishing House, Moscow 1964.
- Gibbs, R. W., Bryant, A. G., & Colston, H. L., "Where Is Humor in Verbal Irony?", în *Humor*, 27(4)/2014, 575-595.
- Giora, R. "On Irony and Negation" în *Discourse Processes*, 19/1995, 239-264.
- Giora, R., "Understanding Figurative and Literal Language: The Graded Salience Hypothesis" în *Cognitive Linguistics*, 7/1997, 183-206.
- Giora, R., "Irony: Graded Salience and Indirect Negation" în *Metaphor and Symbol*, 13(2)/1998, 83-101.
- Grice, H. P., "Logic and Conversation". În P. Cole and J. L. Morgan (Eds.), *Syntax and Semantics, Vol. 3, Speech Acts* (pp. 41-58), Academic Press, New York 1975.

- Hall, R. A., *The Comic Style of P. G. Wodehouse*, Archon Books, Hamden, Connecticut 1974.
- Hašek, J., *The Good Soldier Švejk and His Fortunes in the War World* (translated by Cecil Parrott), Penguin Books, London 2005.
- Hobbes, T., *Leviathan* (reprinted from the edition of 1651), Oxford University Press, Oxford 1929.
- Jaggard, G., *Wooster's world*, MacDonald, London 1967.
- Jauss, H. R., *Experiență estetică și hermeneutică literară*, Univers, București 1983.
- Johnson, A. M., "The *Only Joking* Defense: Attribution Bias or Impression Management" în *Psychological Reports*, 67/1990, 1051-1056.
- Kant, I., *Critique of Judgement* (translated by James Creed Meredith), University Press, London 2007.
- Kapogianni, E., "Differences in Use and Function of Verbal Irony Between Real and Fictional Discourse: (Mis)interpretation and Irony Blindness" în *Humor*, 27(4), 597-618.
- Katz, J. J., & Fodor, J., „The Structure of a Semantic Theory“ în *Language*, 39(2)/1963, 170-210.
- Kelly, G. A., *The Psychology of Personal Constructs*, Norton, New York 1955.
- Koestler, A., *The Act of Creation*, Hutchinson, London 1964.
- Mandler, J. M., "Categorical and Schematic Organization in Memory". În C. R. Puff (Ed.), *Memory Organization and Structure* (259-299), Academic Press, New York 1979.
- Markus, H., "Self-Schemata and Processing Information About the Self" în *Personality and Social Psychology*, 35 (2)/1977, 63-78.
- Minsky, M., "Frame-System Theory". În P. N. Johnson-Laird and P. C. Wason (Eds.), *Thinking: Reading in Cognitive Science* (pp. 355-376), Cambridge University Press, Cambridge 1977.
- McComas, H. C., "The Origin of Laughter" în *Psychological Review*, 30/1923, 45-56.

- McGhee, P. E., "Development of the Humor Response: A Review of the Literature" in *Psychological Bulletin*, 76(5)/1971, 328-348.
- Nash, W., *The Language of Humour*, Longman, London 1985.
- Nerhardt, G., "Incongruity and Funniness: Towards a New Descriptive Model". In A. J. Chapman & H. C. Foot (Eds.), *Humor and Laughter: Theory, Research, and Applications* (pp. 55-62), John Wiley & Sons, London 1976.
- Norrick, N. R., "On the Conversational Performance of Narrative Jokes: Toward an Account of Timing" in *Humor: International Journal of Humor Research*, 14(3)/2001, 255-274.
- Norrick, N. R., "Issues in Conversational Joking" in *Journal of Pragmatics*, 35/2003, 1333-1359.
- Oaks, D. D., "Creating Structural Ambiguities in Humor: Getting English Grammar to Cooperate" in *Humor: International Journal of Humour Research*, 7/1994, 378-401.
- O'Connell, W. E., "Freudian Humour: The Eupsychia of Everyday Life". In A. J. Chapman & H. C. Foot (Eds.), *Humor and Laughter: Theory, Research, and Applications* (pp. 313-329), John Wiley & Sons, London 1976.
- Panaiteescu, V., *Humorul*, Polirom, Iași 2003.
- Panksepp, J., "The Riddle of Laughter: Neural and Psychoevolutionary Underpinnings of Joy", in *Current Directions in Psychological Science*, 9(6)/2000, 183-186.
- Piaget, J., *The Child's Conception of the World*, Humanities Press, New York 1951.
- Poncela, E. J., *Amor se escribe sin hache*, Cátedra, Madrid 1993.
- Provine, R. R., *Laughter. A Scientific Investigation*, Faber and Faber, London 2000.
- Raskin, V., *Semantic Mechanisms of Humor*, D. Reidel, Dordrecht 1985.
- Redfern, W., *Puns*, Basil Blackwell, Oxford 1984.
- Ring, T., & Jaggard, G., *Wodehouse in Woostershire*, Porpoise Books, Chippenham 1999.

- Ritchie, G., "Developing the Incongruity-Resolution Theory" in *Proceedings of the AISB 99 Symposium on Creative Language: Humor and Stories*, 1999, 78-85.
- Rod, M., *The Psychology of Humor: An Integrative Approach*, Elsevier, London 2007.
- Rothbart, M. K., "Incongruity, Problem-Solving and Laughter". In A. J., Chapman & H. C. Foot (Eds.), *Humor and Laughter: Theory, Research, and Applications* (pp. 37-54.), John Wiley and Sons, London 1976.
- Ruch, W., "Psychology of Humor". In V. Raskin (Ed.), *The Primer of Humor Research* (pp. 17-100), Mouton de Gruyter, Berlin 2008.
- Ruch, W., Attardo, S., & Raskin, V., "Toward an Empirical Verification of the General Theory of Verbal Humor" in *Humor*, 6(2)/1993, 123-136.
- Schopenhauer, A., *The World as Will and Idea* (translated by R. B. Haldane & J. Kemp), Ballantyne Press, Edinburgh 1910.
- Shakespeare, W., *Henry IV*, Part II, ICON Group International, Inc., San Diego 2005.
- Shultz, T. R., "Development of the Appreciation of Riddles" in *Child Development*, 45(1)/1974, 100-105.
- Stotland, E., & Canon, L. K., *Social Psychology: A Cognitive Approach*, Saunders, Philadelphia 1972.
- Tesser, A., & Conlee, M. C., "Some Effects of Time and Thought on Attitude Polarization" in *Journal of Personality and Social Psychology*, 31(2)/1975, 262-270.
- Suls, J. M., "Cognitive Processes in Humor Appreciation". In P. E. McGhee & J. H. Goldstein (Eds.), *Handbook of Humor Research, Vol. 1: Basic Issues*, Springer-Verlag, New York 1983.
- Toole, J. K., *A Confederacy of Dunces*, Penguin Books, London 2011.
- Usborne, R., *Wodehouse at Work*, Herbert Jenkins, London 1967.

- Vandaele, J., "Humor in Translation". In Y. Gambier & L. van Doorslaer (Eds.), *Handbook of Translation Studies, Vol. 1*, John Benjamins Publishing Company, Amsterdam/Philadelphia 2010.
- Veale, T., "Incongruity in Humor: Root Cause or Epiphenomenon?", in *Humor*, 17(4)/2004, 419-428.
- Von Stackleberg, J., "Translating Comical Writing" in *Translation Review*, 28/1988, 10-14.
- Wind, H. W., *The World of P. G. Wodehouse*, Praeger Publishers, New York and Washington, D. C. 1972.
- Zabelbeascoa, P., "Humor and Translation – An Interdiscipline" in *Humor*, 18(2)/2005, 185-207.
- Zigler, E., Levine, J., Gould, L., "Cognitive Processes in the Development of Children's Appreciation of Humor" in *Child Development*, 37(3)/1966, 507-518.